

hvide befolkning ikke kunne forøges til en størelse, der sikrede forsvaret af kontinentet. I perioder svigtede tilstrømningen af „egnede“ (britiske) immigranter – og de australske kvinder fødte ikke tilstrækkeligt mange børn. Først i 1970'erne blev der åbnet for indvandring fra Asien, men under den seneste periode af fremmedfrygt er denne bremsset igen.

Antropologer skal ikke vente at finde en egentlig historie om de indfødte australiere. Bogen begynder ikke for 40.000 år siden, da de første australiere befolkede landet, men med kaptajn Cook og de andre europæiske opdagelsesrejsende og den „første flåde“, der bragte straffefangerne til Sydney i 1788. De indfødte vedbliver at være sorte skygger i periferien af synsfeltet. Bogen er mere interessant i sin skildring af indvandringsdebat og -politik. En række af de samme synspunkter og tiltag, som nu fremsættes og gennemføres i Danmark, har været brugt i Australien. Bogen skæmmes af en ofte ubehændig oversættelse og grammatiske fejl. Man læser, for bare at nævne nogle få eksempler, om „søagurker“ (søpølser), „antislavegrupperinger“ (modstandere af slaveri), „den victorianske regering“ (staten Victorias regering) og „mormysteriet“ (moderskabets mysterium). Jeg kommer heller aldrig til at forlige mig med den politisk korrekte betegnelse „aboriginer“ (endnu værre som tillægsord i form af „aboriginale“) for de australske indfødte (*aboriginals* betyder faktisk nøjagtig det samme) – især, da oversætteren ikke tøver med at omtale alle de andre som „ikke-indfødte“.

John Liep
Lektor emeritus
Institut for Antropologi
Københavns Universitet

Kate Crehan: *Gramsci, Culture and Anthropology*. London: Pluto Press 2002. 219 sider. ISBN 0-7453-1677-8 (pb). Pris: £15.99. ISBN 0-7453 1678-6 (hb). Pris: £50.

Der findes mange gode grunde til at levere antropologiens udøvere en grundig indføring i Antonio Gramscis filosofiske og politiske univers. Kate Crehan angiver selv et par af dem i sin introduktion til bogen *Gramsci, Culture and Anthropology*. Der er bedrevet megen politisk antropologi med afsæt i Gramscis begreber, såsom hegemoni og subalternitet, men som Crehan anfører, skorter det på bevidsthed om den kompleksitet, som Gramsci med disse begreber søgte at indarbejde i sin magtanalyse. Desuden kan Gramscis kulturbegreb, som endnu få antropologer har gjort brug af, være til stor nytte for dem, som arbejder med ideen om, at kultur i politisk analytik kan fungere som mere end blot modstand imod globale magtstrukturer: at produktionen af kultur kan være progressiv i politisk forstand med henblik på at skabe større sociale omvæltninger i verden. Endelig kan Gramsci ifølge Crehan anvendes i den til stadighed omdiskuterede formation af antropologi som et politisk (og revolutionært?) projekt med klare visioner for fremtidens samfund. For der er ingen tvivl om, at Crehans sympati for Gramsci omfatter et ønske om at (re)politiserer faget.

Hegemonibegrebet har sjældent været anvendt herhjemme, men i både amerikansk, engelsk og sydafrikansk antropologi har fagfæller forsøgt sig med det, herunder Jean Comaroff og John Comaroff, Roger M. Keesing, Eric Wolf, John Gledhill og Matthew C. Gutmann. Begrebet har primært været brugt til at forstå, hvordan magtinstanser, særligt nationalstater, forsøger at skabe en kollektiv ideologisk enighed i befolkningen

omkring traditioner, normer og diskurser – kort sagt omkring en fælles „kultur“ i bred forstand. Samtidig har bestemte samfundsgrupper gjort modstand imod et hegemoni eller har stræbt imod at forme et alternativt hegemoni. Men ifølge Crehan er det største problem ved antropologers læsning af Gramsci netop deres fejlagtige brug af hegemoni-begrebet. Alt for ofte, hævder Crehan, er hegemoni blevet defineret som ideologi, det vil sige som en blanding af tanker, ideer og normer, uden at man har forholdt sig til de materielle samfundsforhold, som de var forbundet med. Stik imod læsningen af hegemoni som en dominerede ideologi viser Crehan, at Gramsci lagde vægt på at overskride dikotomien mellem ideologi og materielle relationer – også kaldet base og superstruktur i marxistisk terminologi. Således er hegemoni hos Gramsci defineret som en „praktisk aktivitet“, der både omfatter de sociale relationer, der producerer samfundsmæssig ulighed, og den ideologi, hvormed en klasse retfærdiggør og normaliserer uligheden i et givet samfund.

Et andet af Gramscis hovedbegreber, subalternitet, vil en del antropologer kende fra den indiske „subaltern studies“-skole med Ranajit Guha i spidsen. Den subalterne klasse er ofte blevet gengivet som en autonom klasse med indbygget potentiale for at skabe social forandring og revolution. Men som Crehan fremhæver, er vi nødt til at nuancere dette syn, hvis vi skal forstå Gramscis intentioner med begrebet. Gramsci havde et tve-tydigt forhold til de subalterne klasser. I Italien, som udgjorde det regionale fokus for Gramscis analyser, så han dem ofte være knyttet til konservative ideologier og katolske traditioner, som primært bidrog til at understøtte den dominerede klasses udnyttelse af dem. De subalterne klasser kunne ikke umiddelbart gennemskue ideologiernes undertrykkende funktion, og alligevel skabte de en særlig arbejderkultur, der fungerede som base for modstand og opposition til den herskende klasse. Overvejelser over dette modsætningsforhold optog Gramsci.

Ifølge Gramsci er subalterne klasser på den ene side ud af stand til autonomt at producere en alternativ kultur, der kan skabe et modhegemoni, men de er til gengæld de eneste klasser som kan yde reel modstand imod den herskende klasse. Men for at blive til mere end bare modstand skal den subalterne klasse bevidstgøres om sine betingelser og sine revolutionære muligheder samt organiseres og forberedes på social kamp. Dertil behøver de det, som Gramsci kalder „den organiske intellektuelle“. Crehan påpeger, at ideen om den intellektuelle har en helt afgørende funktion hos Gramsci. Via sin privilegerede position i samfundet har den intellektuelle adgang til særlige produktionsmidler og informationskanaler. Det er derfor den intellektuelle, der skal stå bag organiseringen og formuleringen af den nye modkultur, som skal produceres for med tiden at skabe et nyt hegemoni baseret på andre værdier end de bestående. Det er på dette punkt, at Gramsci skiller sig ud fra den gængse marxisme, hævder Crehan. Hun fremhæver nemlig forskerens egen mulighed for at påvirke og hjælpe undertrykte grupper i kampen for frigørelse.

Det største problem med Crehans introduktion er manglen på en kritisk gennemgang af Gramscis relevans for samtiden og refleksioner over hans teoretiske begrænsninger. Introduktionen er nærmest blottet for kritik af manglen på teoretisk sammenhæng og systematik hos Gramsci. Det er usædvanligt, når man husker på, at hovedværket *Prison Notebooks* er stykket sammen af et utal af breve til forskellige mennesker over en lang periode og desuden blev kraftigt censureret af de overordnede i det fængsel, som filosofen opholdt sig i, mens værket blev forfattet. Manglen på sammenhæng bliver præsenteret

som et bevidst forsøg fra Gramsci på at lade kompleksiteten stå tydeligt frem. Crehan leverer ingen dokumentation for, at det skulle være tilfældet, og spørgsmålet er, om Gramsci ikke netop skal læses med forbehold, og at man selv overlades en del tolkningsarbejde for at hægte de løse ender sammen.

Desværre støder man på flere irritationsmomenter i bogen. Særligt den flittige brug af citater virker imod hensigten. På hver eller hver anden side bringer Crehan citater fra Gramsci, der er så lange og snørklede, at læseren sjældent bliver klogere på, hvad filosofen mente. Crehan skriver: „Jeg har søgt at give en introduktion til Gramscis skrifter, der [...] så vidt muligt lader ham tale for sig selv“ (s. 2). Desværre drukner fremstillingen og forklaringen af denne svære teoretiker i Crehans forsøg på at være tro mod Gramscis egne ord. Formålet med citaterne, hævder Crehan, er at vise nuancerne hos Gramsci, men det virker både forstyrrende på læsningen og uproduktivt for forståelsen. Man fristes desuden til at sige, at Crehans Gramsci-introduktion virker uselvstændig, idet man ikke får et klart indblik i, hvordan Crehan selv mener, antropologer kan bruge Gramsci. Det afsløres ikke, fordi det centrale spørgsmål for Crehan er, hvordan andre antropologer har anvendt Gramsci (og ofte hvordan de har anvendt ham forkert). Ifølge Crehan er Roger M. Keesings bog *Custom and Confrontation* fra 1992 dog undtagelsen. Keesing bruger Gramscis hegemonibegreb til at forklare, hvordan kwaio-folket på Salomonøerne i deres modstand gør brug af kolonimagtens egne diskurser og praksisser. Som en subaltern klasse er kwaioerne stadig bundet til gamle traditioner og samtidig påvirket af kolonimagtens kategorier og institutioner. De kæmper for anerkendelse og uafhængighed via diskurser om deres „traditionelle love“ men disse er tydeligvis inspireret af det omgivende samfunds og lokale lederes tale om deres „traditioner“. De moddiskurser, som kwaioerne skabte, var altså ikke autonome, men affødt af den post-koloniale situation og en imitation af de hegemoniske diskurser. Den eneste måde, hvorpå kwaio-folket kunne skabe en større omvæltning og opnå deres krav, var gennem organisering med andre folk og alliancer med intellektuelle, der kunne forsvare deres krav. Keesing kom til at spille rollen som den intellektuelle i denne kamp, og med tiden blev der skabt en bred alliance af indfødte folk kaldet „Maasina Rule“ (The Rule of Brotherhood) uden at dette vel at mærke førte nogle varige forandringer med sig.

Man kunne ønske sig, at Crehan havde gjort mere ud af at pointere, hvordan Gramscis tilgang skiller sig ud fra den klassiske marxistiske samfundsanalyse. Gramscis marxisme er nogle gange benævnt humanistisk marxisme, fordi den ikke indeholder en teleologi, men forudsætter, at reel forandring kun kan komme af menneskers organisering og vilje til forandring. Betegnelsen er muligvis fejlagtig. Denne marxismes særlige kendetegn er, at den i sin teori medtænker muligheden for forandring via den intellektuelles egen aktivisme inden for sit felt og fastholder, at den intellektuelle altid er indlejret i de magtstrukturer, der gør ham til en del af det samfund, han studerer. Man har ofte sat denne marxisme i opposition til den såkaldt videnskabelige marxisme, inden for antropologien kaldet strukturmarxismen, i dag repræsenteret ved bl.a. Jonathan Friedman. I denne magtanalytik fremstilles kultur ofte som forskellige udtryk for globale forandringer frem for at anskues som en skabning, mennesker kan anvende i en potentiel udfordring af den globale orden. En af grundene til Gramscis fravær i antropologiske analyser herhjemme er givet den strukturelle marxismes hegemoni i antropologiske fora samt frygten for at politisere et fag, som traditionelt set er modvilligt over for en eksplicit politisk dagsorden.

Trods mindre skønhedsfejl og manglen på Crehans egne bud på en tidssvarende anvendelse af Gramsci er bogen en fin introduktion til, hvordan Gramscis teoriapparat kan være nyttigt for antropologer med interesse for politisk antropologi. Har man ikke for længst afskrevet kulturbegrebet, kan bogen desuden læses som et bidrag til at revitalisere det efter dekonstruktivismens forsøg på at gøre det politisk impotent.

*Christian Groes Green
Cand.scient.anth.*

Sherry B. Ortner: *New Jersey Dreaming: Capital, Culture and the Class of '58.* Durham and London: Duke University Press 2003. 340 sider. ISBN 0-8223-3108-X. Pris \$29.95.

Det første, en dansk læser skal vide i forbindelse med denne bogs emne, er, at en *klasse*, når det drejer sig om en amerikansk high school, betyder en årgang. Den kan ikke umiddelbart sammenlignes med den danske gymnasieklasse, der kan rummes på ladet af en enkelt lastbil, og som under råb og hujen kører gennem Københavns gader, når studenterne *springer ud* sidst i juni. Da Sherry Ortner i 1988 besluttede at studere sin egen afgangsklasse fra Newark, New Jersey 1958, søgte hun kontakt med 300 gamle elever. Det vil sige, at hendes *klasse* fra Weequahic High School kunne fylde en hel jumbojet!

Denne monografi indeholder megen rig empirisk forskning og dertil vægtig socialvidenskabelig refleksion. Over to tredjedele af klassen udfyldte detaljerede spørgeskemaer. Af disse personer blev 100 interviewet i deres hjem, på deres arbejdspladser eller på restauranter. Der var også tid til at interviewe nogle af deres voksne børn, så „generation X“ gør også sin entre.

I 1988 fejredes 30-års studenterjubilæet, hvilket blev afsæt for projektet, som førte antropologen ud på kilometervis af motorveje og rundt til mange amerikanske byer og forstæder for at gennemføre interviews og samtaler. Nogle erfaringer undervejs er nedfældet i, hvad Ortner kalder „projektjournalen“, som afslutter hvert enkelt kapitel i bogen. Her finder vi et åbent selvgjort selvportræt af en „indfødt antropolog“, som undertiden er pinligt berørt og ofte underholdt. Ortner beskriver et sted sig selv som „en relativt optimistisk personlighed“ (s. 211). Enhver, der nogensinde skulle have næret i tvivl om, at en antropolog skulle kunne udføre kvalificeret forskning i sit eget samfund og ydermere på sit eget „folk“, bør læse denne bog. Ortner undskylder, at hun ikke har udført et langvarigt antropologisk feltarbejde for at indsamle data til bogens analyser. Hun mener, at spørgeskemaer og interviews har deres begrænsninger, men arbejdsmetoderne var betinget af nødvendighed.

Hun anbefaler de kritiske sociologer Paul Willis, Pierre Bourdieu og Michel Foucault samt sine amerikanske sociologiske kolleger, der forsker i „high schools“ i byerne, og som leverer de sammenlignende parametre for analysen. Sherry Ortner inddrager flere pointer fra Bourdieu, for eksempel om hvordan grupper, som oplever eksklusion fra de „højere samfundslag“, bebrejder sig selv deres position. Således benægter nogle af Ortners afroamerikanske klassekammerater, at det var racisme, som var årsag til, at sorte studerende ikke blev inviteret hjem til de hvide. De giver som forklaring, at „der var nogle ting, man bare ikke gjorde“ (s. 81). Ikke desto mindre advarer Ortner generelt imod en